

Τοπική Ιστορία

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Σπυρίδων Ασωνίτης , Επίκουρος Καθηγητής του Ιονίου Πανεπιστημίου Θεόδωρος Παππάς , Αναπληρωτής Καθηγητής του Ιονίου Πανεπιστημίου
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Πάυλος Νιαβής , Σχολικός Σύμβουλος Χαράλαμπος Κουτελάκης , Σχολικός Σύμβουλος Φωτεινή Μεταξάκη , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Μαρία Μπαχά , Σκιτσογράφος-Εικονογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Γεράσιμος Παγκράτης , Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Αναστασία Κυρκίνη-Κούτουλα , Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Βασιλική Σακκά , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Σπύρος Βερύκιος , Ζωγράφος
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ 

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

Πράξη με τίτλο:

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Σπυρίδων Ασωνίτης Θεόδωρος Παππάς

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ 

Τοπική Ιστορία

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

► Η διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας στο σχολείο

Κατά το χρόνο σύνταξης του βιβλίου αυτού (2003-2004) βρισκόταν σε πλήρη ανάπτυξη έντονος προβληματισμός, επιστημονικός και κοινωνικός, για την πορεία της εκπαίδευσης στη χώρα μας. Ο προβληματισμός αυτός ενέτεινε το αίσθημα ευθύνης για το έργο που αναλάβαμε, καθώς το βιβλίο της τοπικής ιστορίας επρόκειτο να περάσει στα χέρια της εκπαιδευτικής κοινότητας σε μια περίοδο έντονης ευαισθησίας και προσδοκιών σχετικά με το μέλλον της διδασκαλίας της ιστορίας στα σχολεία μας. Θεωρήσαμε λοιπόν τη συγκεκριμένη συγκυρία θετική, δεδομένου ότι το αντικείμενο που πραγματεύεται το βιβλίο μάς παρείχε τη δυνατότητα να κινηθούμε έξω από τη λογική που εστιάζει το ενδιαφέρον εκπαιδευτικού και μαθητή στην «εξεταστέα ύλη». Καθώς η μεθοδολογία που προτείνουμε είναι κατεξοχήν δημιουργική και συμμετοχική, οιαδήποτε αξιολόγηση στο πλαίσιο της τοπικής ιστορίας αποκλείει το βασικό αρνητικό χαρακτηριστικό της παραδοσιακής προσέγγισης, τη στείρα απομνημόνευση.

► Η προσέγγιση της Τοπικής Ιστορίας

Η τοπική ιστορία αποτελεί γνωστικό αντικείμενο που είναι δυνατόν να προσεγγίσει κανείς σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Παρόλο που το βιβλίο είναι χρήσιμο σε όλους τους εκπαιδευτικούς που ασχολούνται με την τοπική ιστορία, πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι απευθύνεται ιδιαίτερα στον καθηγητή ο οποίος θα αναλάβει τη διδασκαλία του μαθήματος αυτού στην Γ' τάξη του Γυμνασίου, καθώς κατά τη σύνθεσή του λάβαμε υπόψη το βαθμό ωριμότητας, τις προσλαμβάνουσες, αλλά και τις δεξιότητες που έχουν αναπτύξει σ' αυτή την ηλικία οι μαθητές. Αποφύγαμε λοιπόν προσεγγίσεις που είναι θεμιτό να ακολουθούνται σε μικρότερες τάξεις και των οποίων οι δραστηριότητες είναι περιορισμένες. Προσπαθήσαμε επίσης να καταδειχθεί ότι, παρά τις ενδεχόμενες επικαλύψεις, η τοπική ιστορία έχει διαφορετικούς στόχους και προσανατολισμούς τόσο από την περιβαλλοντική εκπαίδευση, όσο και από τη λαογραφία, και ότι οι προσεγγίσεις της έχουν ιδιαίτερες εστιασείς και μεθοδολογία.

Καθώς η τοπική ιστορία αποτελεί σχετικά νέο αντικείμενο στην εκπαιδευτική μας πραγματικότητα, οι προτεινόμενες πρακτικές προσέγγισης, που καθιστούν την ενεργητική συμμετοχή του μαθητή απαραίτητη, πιστεύουμε ότι είναι δυνατόν να συμβάλουν στην απελευθέρωση της δημιουργικής ικανότητας του εκπαιδευτικού μας και στη διαμόρφωση ενός μαθητοκεντρικού – ερευνητικού κλίματος στη σχολική ζωή, η οποία είναι βέβαιο ότι παρέχει πολλές ακόμη ευκαιρίες ενεργητικής εμπλοκής των μαθητών στη μαθησιακή και μορφωτική διαδικασία.

► Κριτήρια επιλογής των δειγμάτων

Όσον αφορά τα παρουσιαζόμενα δείγματα, η έκταση του καθενός προσδιορίστηκε από τη θεματική που εμπεριέχει. Ως προς τα κριτήρια επιλογής των δειγμάτων, καταβλήθηκε προσπάθεια, στο βαθμό του εφικτού, να καλύπτουν ταυτόχρονα ποικίλα κριτήρια, να προέρχονται από διαφορετικές περιοχές του ελλαδικού χώρου, αλλά και να είναι αντιπροσωπευτικά περιοχών διαφορετικού χαρακτήρα (αστικές, ημιαστικές, αγροτικές, πεδινές, ορεινές, νησιωτικές). Παράλληλα, η επιλογή μας ήταν απαραίτητο να πληροί το κριτήριο της δυνατότητας να λειτουργήσουν τα δείγματα ως πρότυπα σχέδια εργασίας (projects) για διαφορετικές περιοχές της χώρας. Για παράδειγμα, η σχέση σταφίδας-μετανάστευσης στη βορειοδυτική Πελοπόννησο αποτελεί δείγμα προσέγγισης των σχέσεων ενός τοπικού προϊόντος με τις τοπικές κοινωνικές εξελίξεις, που θα ήταν δυνατόν *mutatis mutandis* να χρησιμοποιηθεί στη Χίο (μαστίχα), Σουφλί (μετάξι), Καβάλα (καπνά) κ.ο.κ.

► Διαθεματικότητα / διεπιστημονικότητα

Στα παρουσιαζόμενα δείγματα επιδιώχθηκε να υπάρχει έντονη διαθεματικότητα σε όλα τα επίπεδα: στους τίτλους των δειγμάτων, τους άξονες και τις δραστηριότητες, όπου φύση, γεωγραφία, άνθρωποι, θεσμοί, πολεοδομία, αρχιτεκτονική, τέχνη, τεχνολογία, οικονομία, εκπαίδευση, νοοτροπίες, συλλογικές ταυτότητες, γεγονότα πολιτικής ιστορίας και πολλά άλλα θέματα, σε μια ατέλειωτη ποικιλία διαπλοκών, διαμορφώνουν το ιστορικό γίγνεσθαι της εκάστοτε εξεταζόμενης περιοχής.

Ο διεπιστημονικός χαρακτήρας των προτεινόμενων σχεδίων εργασίας είναι επίσης προφανής. Ο εκπαιδευτικός της τοπικής ιστορίας ενδείκνυται βέβαια να είναι ιστορικός. Εντούτοις, τόσο κατά τον προγραμματισμό, όσο και κατά την τεκμηρίωση, είναι απαραίτητο να γνωρίζει τις θεματικές με τις οποίες έχουν έρθει σε επαφή οι μαθητές, ενώ θα χρειαστεί οπωσδήποτε να προσφύγουν ο ίδιος και οι μαθητές στις γνώσεις επιστημόνων και άλλων πεδίων.

Έτσι, ένα σημαντικό κριτήριο κατά την επιλογή των θεμάτων που αναπτύσσονται στο βιβλίο αυτό υπήρξαν οι προσλαμβάνουσες των μαθητών. Οι μαθητές της Γ' τάξης του Γυμνασίου έχουν διδαχθεί κατά τα προηγούμενα σχολικά έτη αντικείμενα τα οποία είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν περαιτέρω στο μάθημα της Τοπικής Ιστορίας είτε ως πηγές αφόρμησης είτε ως υποδομή για τη συμμετοχή τους στα σχέδια εργασίας. Για παράδειγμα, στο μάθημα Νεοελληνική Λογοτεχνία έχουν έρθει σε επαφή με τις ενότητες «Ο άνθρωπος και η φύση», «Λαογραφικά θέματα», «Παλαιότερες μορφές ζωής», «Αποδημία – μετανάστευση», «Αθλητισμός», «Από την εθνική μας παλιγγενεσία» κ.ά. Ανάλογες εμπειρίες έχουν αποκτήσει οι μαθητές μέσα από τα μαθήματα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας (*Ανθολόγιο, Αρχαία Ελλάδα: Ο τόπος και οι άνθρωποι*), Γεωγραφίας («Οι δραστηριότητες του ανθρώπου», «Οι χάρτες», «Η Μεσόγειος», «Ο πληθυσμός της Ελλάδας», «Πολιτισμικές διαφορές στην Ευρώπη») και της Οικιακής Οικονομίας. Επίσης χρήσιμη για την εκπόνηση σχεδίων εργασίας είναι και η εμπειρία μέσα από τα μαθήματα της Τεχνολογίας, της Πληροφορικής, των Μαθηματικών κ.ά.

► Πώς πρέπει να διαβαστεί το βιβλίο

Τα δείγματα παρουσιάζουν την εξής δομή: Προηγείται μια *εισαγωγή* με την ευρύτερη προβληματική του θέματος. Ακολουθεί το μέρος που αναφέρεται σε *μεθοδολογικά ζητήματα* τα οποία αφορούν την οργάνωση του project: Το πρώτο τμήμα αναφέρεται στη διατύπωση του θέματος, τις πηγές αφόρμησης, τους σκοπούς και ορισμένους ενδεικτικούς άξονες. Στο δεύτερο τμήμα οι άξονες αναπτύσσονται σε ενδεικτικές δραστηριότητες, ενώ στο τρίτο τμήμα παρουσιάζεται μια σύνθεση των αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων ενός από τους άξονες. Στα δείγματα 6 και 7, αντί για τη σύνθεση των αποτελεσμάτων, θεωρήσαμε χρήσιμο να παρουσιάσουμε ενδεικτικές προσεγγίσεις ορισμένων δραστηριοτήτων. Ακολουθεί το μέρος των τεκμηρίων που περιλαμβάνει σταχυολογημένα κείμενα και πηγές, συνεντεύξεις, πίνακες με ενδεικτικά αποτελέσματα προτεινόμενων δραστηριοτήτων και σημειώσεις. Τα επτά πρώτα δείγματα κλείνουν με *παράρτημα* όπου υπάρχουν αναφορές σε φορείς διαχείρισης πηγών και μια επιλογή της βιβλιογραφίας. Στα δύο τελευταία δείγματα, λόγω του αυστηρά περιορισμένου αριθμού σελίδων του βιβλίου, παρουσιάζονται οι άξονες και οι δραστηριότητες χωρίς περαιτέρω ανάπτυξη.

Το βιβλίο αυτό ενδείκνυται να μελετηθεί όχι αποσπασματικά, αλλά στο σύνολό του. Κατ' αυτό τον τρόπο ο εκπαιδευτικός, πέρα από τις μεθοδολογικές και βιβλιογραφικές πληροφορίες που θα αποκομίσει, θα εντοπίσει στοιχεία που προσιδιάζουν στην περιοχή όπου υπηρετεί, ώστε να προγραμματίσει σχέδια εργασίας που θα πληρούν τις προδιαγραφές του μαθήματος της Τοπικής Ιστορίας για τη συγκεκριμένη τάξη. Υπογραμμίζουμε ότι τα δείγματα που παρουσιάζονται είναι ενδεικτικά και όχι δεσμευτικά, επομένως, για τους ίδιους χώρους και για τα ίδια θέματα οι προσεγγίσεις θα ήταν δυνατόν να διαφέρουν από εκείνες που προτείνουμε. Επισημαίνουμε, επίσης, ότι στο θεωρητικό μέρος υπάρχουν ενδείξεις που παραπέμπουν στα δείγματα. Κατ' αυτό τον τρόπο το μέρος αυτό αποκτά μια ευρύτερη διάσταση, καλύπτοντας σε σημαντικό βαθμό τα εκ του επιβεβλημένου περιορισμού της έκτασης μειονεκτήματά του.

Σ. Ν. ΑΣΩΝΙΤΗΣ – Θ. Γ. ΠΑΠΠΑΣ

